

TIBBIYOT APPARATLARNING INSONLAR HAYOTIDAGI VA HOZIRGI KUNDAGI O'RNI

Shamsiddinova Go'zal Bahodirovna¹,
Usmonov Jamshidbek Rustamjon o'g'li².
Ilmiy rahbar¹,
Farg'ona Jamoat Salomatligi
Tibbiyot instituti talabasi².

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7267175>

Annotatsiya: Hozirgi kunda zamonaviy tibbiyotda bemorlarni tekshirish davolash ishlarini bajarishda tibbiy asbob-uskunalaridan foydalanish ehtiyoji harqachongidanda zaruriy ahamiyatga ega. Maqolada tibbiyot sohasi rivojlanishi va uning amaliy faoliyati jarayonida qo'llaniladigan apparatlarning ahamiyati, turlari va tuzilishi haqida qisqa tarzdagi ilmiy malumotlar va xulosalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Tibbiyot, sog'likni saqlash, tibbiy apparatlar, tibbiy xiamat, ijtimoiy soha.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgandan so'ng dori vositalarini ro'yxatga olish, me'yoriy texnik hujjatlarni tasdiqlash va ekspertizasini amalga oshirish, dori vositalari va tibbiyot texnikasining sifatini nazorat qilishni xalq etishda o'z soxasini mukammal egallagan farmatsevt mutaxassislarga bo'lgan talab ortdi. Xususan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston respublikasi sog'liqni saqlash tizimini tubdan takomillashtirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar" to'g'risida farmoni ushbu sohadagi islohotlarni yanada kuchaytiridi.

Respublikada sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish chora-tadbirlarini amalga oshirish doirasida aholiga tibbiy yordam ko'rsatishning zamonaviy tizimini shakllantirish borasida muayyan natijalarga erishildi. O'tgan davrda qishloq vrachlik punktlari, shahar va qishloq oilaviy poliklinikalarini tashkil etish orqali birlamchi tibbiy-sanitariya yordamini ko'rsatish tizimi takomillashtirildi hamda aholining ushbu xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengaytirildi. Shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatishning yagona markazlashgan tizimi yaratildi, fuqarolarga, jumladan, joylarda yuqori texnologiyalarga asoslangan tibbiy yordam ko'rsatuvchi respublika ixtisoslashtirilgan ilmiy-amaliy tibbiyot markazlari tarmog'i takomillashtirilmoqda.

Aholining reproduktiv salomatligini mustahkamlash, onalik va bolalikni muhofaza qilish bo'yicha qator maqsadli milliy dasturlar amalga oshirildi. Bolalarning irsiy va tug'ma kasalliklar bilan tug'ilishining oldini olish maqsadida respublika va hududiy skrining markazlari tashkil etildi.

Natijada 1991 - 2017-yillarda umumiy o'lim ko'rsatkichi 20 foizga, onalar va chaqaloqlar o'limi 3,1 barobar kamaydi. O'rtacha umr ko'rish davomiyligi 1995-yilga nisbatan 4,6 yilga oshdi va bugungi kunda 73,7 yilni tashkil etmoqda. Shu nuqtai nazardan tibbiyot sohasidagi zamonaviy moddiy texnik baza taminotini oshirish asosiy vazifa sifatida qolmoqda.

Avvalo tibbiy uskunalar deganda biror turdagi quvvat (issiqlik, nurlanish, elektr) ni organizmga umuman yoki tanlab, muayyan funktsional tizimga yoki a'zo (a'zolar guruhi) ga ta'sir o'tkazish maqsadida generatsiya qiluvchi qurilmalar tushuniladi. Organizmning u yoki bu funktsional tizimlariga muayyan vaqt davomida o'rnini bosadigan buyumlar apparatlar sirasiga kiradi (Sun'iy buyrak" apparati, o'pkaning sun'iy ventilyatsiyasi uchun apparat va h.k).

Tibbiy asboblari haqida ma'lumot berganda Elektr tibbiyot qurilmalari, IEC 60601-1 standarti, bir nechta energiya nuqtasiga aloqador bo'lmagan, tibbiy maslahat bilan birga kasallikni tashxislash, davolash va monitoringida, bemor bilan elektr yoki jismoniy aloqa o'rnatishda, bemordan bemorga energiya uzatishni amalga oshiradigan, u bemorga yoki undan bemorga energiya uzatishni o'lchaydigan asbob sifatida ifodalanadi. Elektr tibbiy asboblarni sinash uchun EUROLAB laboratoriyasiga murojaat qilishingiz mumkin.

IEC 60601-1 elektrotexnika qurilmalari uchun global ko'rsatkichga aylandi va tizimlar sifatini sertifikatlash organi sifatida ko'plab kompaniyalar bilan birgalikda IEC 60601-1, UL, CE va CSA markalarining ko'pgina mahsulotlarini ro'yxatdan o'tkazish bilan ta'minlandi; savdo ishtirokchilari va muammolar yuzasidan chiqarilgan da'volarni himoya qilish zaruriyati. 1.3ning so'nggi yangilanishi bilan IEC 60601-1: 2005 IEC 60601-1 standartiga mos kelishini ta'minlash uchun barcha qo'shimcha me'yorlarga amal qilish majburiyatini oldi.

Elektron tibbiyot texnikalarining uzoq vaqt normal ishlashi uchun texnik xizmat ko'rsatishning ahamiyati katta. Elektron tibbiyot apparatlarini tuzatishning uch turi mavjud:

1. Kundalik ta'mirlash. Bunda tibbiyot apparatlarini ishlatish vaqtida uchraydigan ayrim nosozliklarni aniqlab, tuzatish ishlari bajariladi. Bu ishlarni texnik xizmat ko'rsatish mutaxassislari ham, shu texnik vosita bilan ishlayotgan mutaxassis ham bajarishi mumkin.

2. O'rta tamirlash. Bunda tibbiyot apparatining ayrim qism va bloklarining ishdan chiqqanligini aniqlab, so'ngra ular almashtirib tuzatiladi. O'rta ta'mirlash ishlari davolash muassasasi sharoitida olib borilishi mumkin.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti tahliliga ko'ra, davolash inson salomatligini ta'minlashning 10 foiz omili, xolos. Irsiy omillar 15 foiz, atrof-muhit 20 foiz, eng

asosiysi, turmush tarzi 55 foizni tashkil etadi. Koronavirus kasalligi ham noto'g'ri turmush tarzi og'ir oqibatlarga olib kelishini ko'rsatdi.

Tahlillar natijasida shifokorlarning ish kunining 60 foizi bemorlarni davolashga emas, hisobot to'ldirishga sarf bo'layotgani aniqlangan. Bu kabi holatlarning oldini olish maqsadida sog'liqni saqlash tizimiga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning huquqiy asoslarini yaratish borasida ham bir qator ishlar amalga oshirilmoqda.

Hozirgi kunda yagona elektron ro'yxatga olish va internet tarmoq orqali shifokor qabuliga yozilishni ta'minlab beruvchi «Elektron poliklinika» avtomatlashtirilgan axborot tizimini ishga tushirilishi natijasida hududlarda yashovchi fuqarolarning yagona tibbiy kartasi yaratilmoqda. Bunday tizim orqali fuqarolarimiz respublikamizning barcha tibbiyot muassasalaridan o'zining kasallik varaqalaridan elektron tarzda foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishmoqda.

Bu kabi tizimlarning joriy qilinishi nafaqt shifokorlarga, balki bemorlarga ham vaqt va mablag masalasini tejash borasida bir qator qulayliklarni yaratmoqda. Xususan, 2021-yilgi Davlat dasturi loyihasining 177-bandida belgilab berilgan vazifalarning amalga oshirilishi natijasida hududlarda ko'rsatilayotgan tibbiy xizmat sifatini yaxshilash maqsadida respublika ixtisoslashgan tibbiyot markazlari va ularning filiallari o'rtasida telemeditsina aloqalari yo'lga qo'yiladi. Pandemiya davrida ham ushbu masalalarga dolzarblik nazari bilan qaraldi va sog'liqni saqlash sohasiga Davlat byudjetidan yo'naltirilgan mablag'lar miqdori 13 638,5 mlrd. so'm yoki o'tgan yilning mos davriga nisbatan 3 069,7 mlrd. so'mga (29,0 foiz) ko'p mablag'lar ajratilgan. Yo'naltirilgan mablag'ning jami Davlat byudjeti xarajatlaridagi ulushi 13,3 foizni (2019 yilda 12,2 foiz) tashkil etdi.

Shu bilan birga, mamlakatimiz Prezidenti va Hukumat qarorlariga asosan tasdiqlangan sog'liqni saqlash sohasiga doir Davlat dasturlari va markazlashgan tadbirlarga 2020 yilda 431,1 mlrd. so'm ajratilib, shundan 424,0 mlrd. so'm (98%) mablag' o'zlashtirilgan. Shuningdek, mazkur hujjatlar ijrosi doirasida tegishli vazirlik va idoralar bilan birgalikda koronavirus bo'yicha epidemiologik vaziyat yomonlashuvining oldini olishga qaratilgan kechiktirib bo'lmaydigan zaruriy tadbirlar olib borilmoqda.

Tibbiy asbob va uskunalarining hozirgi kundagi ahamiyati va ushbu masalani o'rganishning ahamiyatini quyidagi xulosalar orqali izohlash mumkin:

- zamonaviy fan-texnika yutuqlari va kompyuter dasturlari tahliliining tibbiyotda yangi tibbiy texnologiyasini rivojlanishidagi ahamiyatini bilish;

- tibbiy texnikaning tuzilishi, klassifikatsiyasi. tibbiyot apparatlarining asosiy guruhlar, tibbiy texnika rivojlanishining tarixi, tibbiy texnikaning tibbiyot amaliyotidagi ahamiyatini bilish va tahlil qilish;
- yangi texnologiyalar, yangi texnika haqida tushuncha va ularni hozirgi zamondagi roli, shuningdek ilmiy-texnik rivojlanishning turli davrlarida tibbiy texnologiyalarning shakllanishi haqidagi amaliy tajribalar tahlili;
- sogʻliqni saqlashning turli sohalaridagi samaradorligini oshirishda yangi texnologiyalarning vazifasi va ularning tuzilishi;
- zamonaviy kompyuter dasturlari asosida bemor taxlillarini va u haqidagi maʼlumotlarni hujjatlashtirish va statistik tahlil qilish. Har bir kasallikka mos ravishda tibbiy texnikani va tibbiy texnologiyasini tanlash.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Levinson A.R. «Elektromeditsinskaya apparatura». M., «Meditsina» , 1981.
2. Shishkin I. F. Metrologiya, standartizatsiya i upravleniya kachestvom. M., Izd. Standartov. 1990,
3. Muqimjonov I.I., Xudoyberganov A.R., Usmonov T. “Elektron tibbiyot texnikalarini oʻrgatish, texnik xizmat koʻrsatish va tuzatish” Ibn Sino, 2004.
4. Djurayev A.D., Tokhirov A.I., Marasulov I.R. CLEANING COTTON FROM
5. SMALL DIRTY // Universum: технические науки : электрон. научн. журн.2022. 3(96). URL:<https://7universum.com/ru/tech/archive/item/13196>. DOI -10.32743/UniTech.2022.96.3.13196